

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ОБЛІКУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТІСТНОГО ПІДХОДУ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ

¹Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

Вступ

Процес реформування вищої освіти в нашій країні відбувається в складних умовах. Соціально-економічні, політичні, інтелектуальні зміни нашого суспільства, які відбуваються в короткі терміни, негативно вплинули на стан й перспективи розвитку вищої освіти. Сьогодні основні стратегічні завдання реформування вищої освіти на національному рівні полягають в удосконаленні системи управління освітою, підвищенні якості конкурентоспроможності, доступності, ефективності фінансування освіти. Реалізація цих завдань передбачає перехід до гнучкої ступеневої системи підготовки фахівців; піднесення вищої освіти України на міжнародний рівень та її інтеграцію у європейський простір. Перехід до демократичної та правової держави, ринкової економіки, наближення до світових тенденцій економічного та суспільного розвитку потребує суттєвої модернізації економічної освіти.

Традиційні форми професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей недостатньо відповідають сучасним вимогам суспільства. Забезпечення гнучкості виробництва вимагає підготовки працівників, здатних швидко адаптуватися до нових умов праці на його різних ділянках. Адже темпи розвитку та зростання обсягів виробництва, можливості збільшення внутрішнього валового продукту залежать від того, наскільки професійний рівень конкретного працівника відповідає потребам розвитку економіки. Виникнення проблеми пов'язане з існуючими суперечностями між вимогами суспільства щодо підготовки компетентних фахівців економічних спеціальностей, здатних розв'язувати проблемні ситуації та нестандартні професійні завдання з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій і природних небезпек, дбати про особисту й колективну безпеку в межах своїх повноважень, і можливостями традиційної системи підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах, що орієнтована на набуття практичних умінь та навичок, для якої притаманний потяг до операційної, виконавчої діяльності. І як результат, на виробництві продовжує панувати «безособистісний підхід до працівника» [1].

Результати досліджень

Проблему компетентісного підходу в освіті розглядали російські й українські науковці: В. Байденко, Н. Бібік, С. Вітвицька, А. Дубасенюк, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, Б. Ельконін, Є. Зеєр, І. Зимня, М. Кадемія, Н. Кузьміна, О. Кобилянський, О. Локшина, А. Маркова, Н. Ничкало, В. Петрук, О. Пехота, Г. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равен, С. Сисоєва, О. Семенов, В. Сериков, Ю. Татур, Р. Уайт, А. Хуторський, В. Шадриков, С. Шишов та інші. Аналіз педагогічної та психологічної літератури підтверджує, що питання про сутність понять «професійна компетентність» і «професіоналізм» та співвідношення між ними розглядаються науковцями неоднозначно. Проблемою формування фахівця-професіонала займалися такі науковці, як: В. Гладкова, О. Журавльов, О. Коваленко, М. Лазарєв, Ю. Нагірний, О. Романовський, О. Щербаков та інші. Однак у проведених дослідженнях ще наявна певна невизначеність відносно формування професійної компетентності спеціаліста та його професіоналізму, що є досить актуальним у сучасних умовах підготовки конкурентоздатних фахівців.

Професійна компетентність є об'єктом дисертаційних досліджень таких вітчизняних науковців, як: Н. Артюх, О. Бабаян, В. Баркасі, Г. Беленька, Д. Демченко, М. Елькін, О. Железняк, С. Іванова, С. Костенко, Н. Лалак, О. Мацюк, Г. Монастирна, О. Онаць, О. Онопрієнко,

Л. Отрощенко, С. Петрович, І. Полубоярина, В. Пономарьов, Н. Самоутіна, В. Саук, В. Федина, І. Халимон, І. Чемерис, О. Юртаєва та інші.

На думку Р. Гуревича, професійна компетентність – це особлива організація знань і вмінь, що дозволяють спеціалісту успішно діяти у професійній галузі в будь-яких, навіть в екстремальних умовах. Серед основних характеристик компетентності науковець виділяє такі: багатство знань, що відповідають умовам достатності для продуктивної професійної діяльності; системність організації та структурування знань, усвідомлення реальних зв'язків між елементами, класифікованість; таксономізованість знань, виділення основних вузлових елементів; релятивність взаємозв'язків поля знань, можливість оновлення як змісту, так і взаємозв'язків під впливом об'єктивних чинників; фундаментальність знань, визначальна роль загальних принципів, ідей; методологічність, прагматизм, неперервність зв'язків «знання–діяльність»; рефлексивність знань [2, с. 46].

Професійна компетентність – це сполучення психічних якостей і такий психічний стан, що дозволяють діяти самостійно та відповідально, за умови володіння людиною здатністю та умінням виконувати певні трудові функції [3, с. 31]. Аналіз поняття професійної компетентності та її компонентної структури дає підстави вважати навчальну компетентність, якої мають досягти студенти, професійною.

Основні умови формування професійної компетентності студентів:

1. Організаційно-управлінські (навчальний план, семестрові графіки, складання розкладу, вироблення критеріїв визначення рівня компетентності, матеріально-технічне оснащення навчального процесу).

2. Навчально-методичні (відбір змісту занять, інтеграція різних курсів, виділення провідних ідей).

3. Технологічні (контрольно-оцінні, організація активних форм навчання, визначення груп умінь, що входять до компетентності, використання інноваційних технологій).

4. Психолого-педагогічні (здійснення діагностики розвитку студентів, система стимулювання мотивації навчання, визначення критеріїв компетентності, оцінний для рефлексії етап кожного заняття, залучення студентів до участі в управлінні) [4, с. 69].

Професійна підготовка фахівців економічних спеціальностей, які будуть працювати за умов нестабільності зовнішнього середовища на підприємствах і в організаціях з нестабільним внутрішнім середовищем, не може здійснюватись з використанням традиційних технологій навчання. Наукові основи формування професійної компетентності у фахівців економічного спрямування знайшли своє відображення у працях Є. Березняка, В. Бондаря, Л. Карамушки, Ю. Конаржевського, В. Пікельної, Т. Сорочан, Т. Шамової та інших.

Термін «адміністрування» означає професійну діяльність менеджерів організації або державних службовців, що спрямована на втілення в життя рішень керівництва, тобто реалізація поставлених задач і пошук оптимальних шляхів для їхнього розв'язання. Адміністрування є одним з багатьох інструментів менеджменту, що дозволяє організації досягати поставлених цілей найбільш ефективним способом.

Утілення сучасних принципів управління дуже ускладнене та потребує радикального перегляду всієї філософії сучасного бізнесу, виробництва та культури, зміни психології осіб, які працюють, особливо нового покоління управлінських кадрів, значного підвищення їхньої компетентності, зміцнення й зростання особистісного та професійного потенціалу [1]. Для перетворення управління на реальність в організації має функціонувати певна категорія керівників (менеджерів), які здійснюють роботу з управління. У західній практиці менеджер – це суб'єкт управління в організації, професійний керівник, який усвідомлює, що він є представником особливої професії, а не просто інженером чи економістом, який здійснює управління. У вітчизняній практиці спеціальна підготовка професійних менеджерів у вищих навчальних закладах лише розпочалася, тому необхідно з певною обережністю ставити знак рівності між поняттями «керівник організації» та «менеджер організації», хоча реально вони виконують однакову управлінську функцію. Підготовка професійних менеджерів є однією з найважливіших передумов реформування нашого суспільства та входження його в міжнародний простір.

Робота менеджера щоденно протікає в постійно змінюваному середовищі. Для того, щоб організація функціонувала ефективно в таких умовах, менеджер повинен стимулювати професійне зростання підлеглих і себе самого. Отже, менеджер повинен володіти якостями підприємця, якому притаманна заповзятливість і потреба у самореалізації на шляху пошуку нових ідей у різних сферах діяльності, використовуючи будь-яку можливість свідомо діяти в умовах підвищеного ризику.

Аналіз особливостей роботи менеджерів підтверджує високі вимоги щодо їхньої фахової діяльності. Цікавим є підхід Л. Дафта, який виокремлює три основні категорії навичок менеджера: концептуальні, людські, технічні. Концептуальні навички – це когнітивні (пізнавальні) здатності менеджера сприймати організацію як єдине ціле і водночас чітко виокремлювати взаємозв'язки, що існують між її частинами. До них належать мислення менеджера, його вміння опрацьовувати інформацію, здійснювати планування, визначати перспективи діяльності організації. Людські навички – це здатність менеджера до роботи з людьми та з їхньою допомогою, а також уміння ефективно взаємодіяти як член команди. Ці навички виявляються в тому, як менеджер ставиться до співробітників, як він їх мотивує, як сприяє їхній діяльності та координує її, подає приклад, як спілкуватися та вирішувати конфлікти. Технічні навички – це спеціальні знання та вміння, потрібні для виконання робочих завдань, тобто навички використання методів, технологій та обладнання, необхідних для виконання професійних функцій.

Кінцевим результатом роботи менеджера є ухвалення рішення. Оскільки сфера діяльності сучасного менеджера надзвичайно різноманітна, а рішення ухвалюються ним в умовах впливу значної кількості факторів внутрішнього й зовнішнього характеру, то він повинен володіти знаннями не лише у сфері організації виробництва, підприємництва, мікро- і макроекономіки, комерційної діяльності, фінансово-кредитної, а й широким колом математичних методів (статистики, теорії ймовірностей, лінійного програмування і т. д.), уміти працювати комп'ютері.

Глобальною причиною сучасних цивілізаційних змін є винахід інформаційно-комунікаційних технологій. Саме «інформаційний вибух» людського інтелекту значною мірою породив процеси глобалізації та інтеграції, хоча, розставляючи пріоритети, ми часто зазначаємо їх у такій послідовності: процеси глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства. Інформатизація зробила наше суспільство швидкозмінним, інформацію доступною, знання такими, що швидко застарівають, а вимоги до професійних та особистісних якостей людини – мінливими й динамічними. Інформаційно-комунікаційні технології та мережа Інтернет радикально змінили освітнє середовище, а засоби міжособистісної комунікації сприяли формуванню якісно нового молодого покоління інформаційного суспільства, поглибили розрив поколінь і наступність традицій.

Ідеї Д. Белла, Е. Масуди, Т. Стоунера становлять основу концепції «інформаційного суспільства». На їхню думку, основною цінністю постіндустріального суспільства є володіння інформацією і знаннями, а не накопичення капіталу або збільшення обсягів праці. Проте одна з найбільш вдалих концепцій інформаційного суспільства належить японському вченому Е. Масуді. Основні принципи такої концепції визначені в його праці «Інформаційне суспільство як постіндустріальне суспільство» (1983 р.). Серед них варто виокремити такі:

- основою нового суспільства буде комп'ютерна технологія, з її фундаментальної функцією замінювати або підсилювати розумову працю людини;
- інформаційна революція буде швидко перетворюватися на нову продуктивну силу і зробить можливим масове виробництво когнітивної, систематизованої інформації, технології і знання;
- потенційним ринком стане «межа пізнання», зросте можливість вирішення проблем і розвиток співробітництва;
- провідною галуззю економіки стане інтелектуальне виробництво, продукція якого буде акумулюватися, а акумульована інформація поширюватиметься через синергетичне виробництво і пайове використання;
- у новому інформаційному суспільстві основним суб'єктом соціальної активності буде «вільне співтовариство», а політичною системою – «демократія участі»;
- основною метою в новому суспільстві буде реалізація «цінності часу».

Е. Масуда запропонував нову, цілісну та привабливу своєю гуманністю утопію XXI століття, яку назвав «Компьютопія». Нове суспільство, на його думку, володітиме можливістю досягти ідеальної форми суспільних відносин, оскільки функціонуватиме на основі принципу синергетичної раціональності, що і замінить принцип вільної конкуренції індустріального суспільства. Саме виробництво інформаційного продукту, а не матеріального буде рушійною силою освіти та розвитку суспільства.

Під час переходу до інформаційного суспільства змінюється базова мета освіти, яка полягає не лише в передачі знань, а й у забезпеченні умов для самовизначення та самореалізації особистості. Критерієм реалізації нової освітньої моделі стають випереджувальні відображення або ступінь «пізнання майбутнього». У новій освітній парадигмі студент є суб'єктом пізнавальної діяльності, а не об'єктом педагогічного впливу. Діалогічні відносини викладача та студента визначають основні

форми організації навчального процесу. Результатом є активна творча діяльність студента, а не засвоєння та відтворення визначеного обсягу знань, адже фахівець повинен володіти не лише певним обсягом знань, а й, передусім, уміти вчитися: шукати й знаходити необхідну інформацію для вирішення професійних завдань, постійно здобувати додаткові знання та самовдосконалюватися. Етапи інформатизації освіти зображені на рис. 1 [5, с. 181].

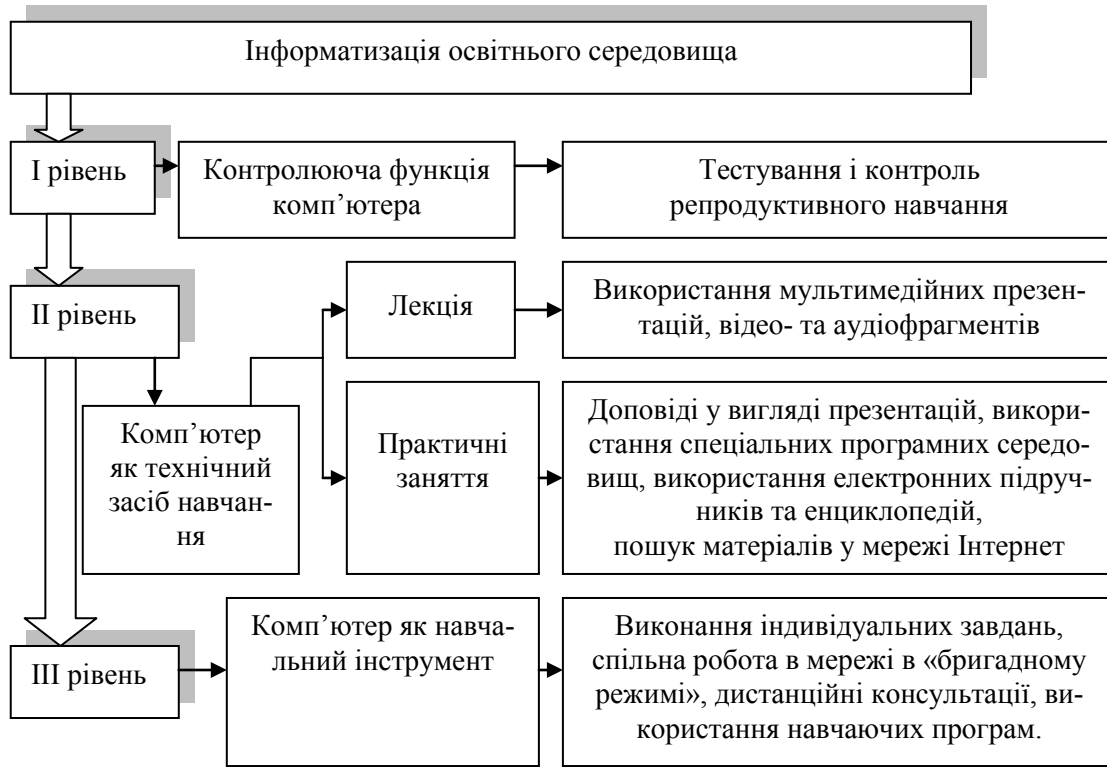

Рисунок 1 – Етапи інформатизації освітнього середовища

Дослідник А. Ахаян визначає інформатизацію суспільства як соціально-економічний і науково-технічний процес формування сприятливих умов для задоволення інформаційних потреб і здійснення прав громадян, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, ґрунтуючись на формуванні використання електронних освітніх ресурсів (далі – ЕОР) [6].

Мета інформатизації освіти спрямована на створення такої системи вищої освіти, яка відповідала б вимогам постіндустріального суспільства. Ця мета є багатофакторною, що включає низку цілей [7]:

- підготовка студентів до можливості повноцінної й ефективної участі в усіх сферах життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства;
- підвищення якості освіти;
- «розширення меж» доступності освіти;
- інформаційна інтеграція національної системи вищої освіти в інфраструктуру світової спільноти;
- можливість обміну знаннями з представниками різних країн.

Створення умов для вирішення завдань, які поставлені перед системою вищої освіти в економічному ВНЗ можливо лише, якщо під час формування змісту й технологій освіти будуть враховані такі тенденції: фундаменталізації, інформатизації, диференціації, інтеграції, плюралізації, інструменталізації, аксіологізації освіти. Кожна з цих тенденцій уже більшою чи меншою мірою є присутньою в Україні в освітніх системах різного масштабу: регіону, міста, ВНЗ, загальноосвітньої середньої школи, гімназії, ліцею.

Перспективи розвитку освіти пов'язані зі зміною місця людини та її цінностей в інформаційному суспільстві. Перехід до інформаційного суспільства ставить іншу мету перед людиною, яка полягає не лише в оволодінні знаннями як такими, а й в наданні можливості самоосвіти і само-

реалізації. У наш час у процесі здобуття освіти «індивід є не об'єктом педагогічної дії, а суб'єктом пізнавальної діяльності, ідеї якої спрямовані на технології майбутнього, а не на досвід минулого» [8]. Важливо вміти знайти необхідну інформацію для розв'язання поставлених завдань, витративши трохи часу і використовуючи різні джерела інформації. Це нам дозволяють зробити ЕОР. Розвиток освітньої системи інформаційного суспільства реалізується, водночас, за допомогою впровадження і використання Інтернет-ресурсів у будь-якій сфері людської діяльності [9].

Автори Положення про електронні освітні ресурси зазначають, що ЕОР – навчальні й довідкові матеріали (сукупність відомостей, поданих у графічній, текстовій, числовій, звуковій, відеоформі тощо) та засоби, які містять систематизовані відомості освітнього характеру, тобто цілісну, логічно завершену систему навчально-методичного призначення, подану в електронній формі на носіях будь-якого типу або розміщений у комп'ютерних мережах (локальних, регіональних, глобальних), призначений для відтворення з використанням електронних цифрових засобів (комп'ютер, CD-DVD-програвач, мобільний телефон тощо) з навчальною метою та для його застосування як складової системи дистанційного навчання [10]. Роль ЕОР у системі вищої освіти – це не просто можливість застосування технічних засобів навчання в наявному освітньому процесі, а складний процес побудови нової системи освіти відповідає вимогам переходу від індустріальної до інформаційної цивілізації.

Український науковець С. Сисоєва вказує на те, що «сьогодні спостерігається тенденція суттєвого збільшення обсягів знань, умінь і навичок, які необхідні фахівцю, хоча термін його професійної підготовки залишається незмінний, а в деяких випадках навіть менший». Розв'язання означеної суперечності можливе за допомогою підвищення ефективності організації навчального процесу в професійних закладах освіти, «спрямованості його на розвиток тих особистісних і професійних якостей майбутнього фахівця, які сприяють його творчій, самостійній діяльності, успішній адаптації до нових соціально-економічних реалій» [11, с. 17–18].

Застосування ЕОР в освіті економічних ВНЗ зумовлене розвитком дослідницького, креативного підходу в навчанні, формуванням критичного мислення, нової культури.

Питання педагогічного моделювання досліджувала низка науковців: А. Андреев, Ю. Брановский, Л. Долінер, В. Заг'язинський, О. Козирева, У. Рейтман, В. Тестов. У працях Н. Солодухо, Д. Кім подана методика ситуаційного моделювання. Моделювання засноване на формуванні моделі освітньої ситуації та її аналізі. Моделювання включає проведення дослідів, уявних експериментів з моделлю ситуації.

При побудові моделі формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці варто звернутися до поняття «модель». У перекладі з латинської мови «*modelus*» означає міру, зразок. Енциклопедичне визначення терміну «модель» звучить як деяка система (приклад, зразок, конструкція), що відображає і виражає деякі властивості й стосунки іншої системи та у вузькому сенсі замінює її. Модель є систематизованою формою інноваційного експерименту, типом альтернативної освіти [12], подумки або практично створеною структурою, яка відтворює частину дійсності в наочній формі. За Ю. Валєєвою, модель – це конкретний образ досліджуваного об'єкту, у якому можуть бути представлені передбачувані або реальні властивості, або інший об'єкт, аналогічний тому, що вивчається, і близький до нього відносно деяких певних властивостей або структурних особливостей [13, с. 29–32]. Науковець А. Зінов'єв тлумачить поняття «модель» як засіб отримання знань, а не конкретні знання.

Процес моделювання відображає систему основних чинників і вимог, що роблять вплив на змістовний компонент моделі, рівні її розвитку і структуру, а також аналіз її компонентів, представлених як логічно однорідні [14]. Моделювана ситуація є прообразом реального об'єкту з наявністю характерних ознак, властивостей, що дає можливість отримати уявлення про структуру, зміст і функції об'єкту. «Будь-яка модель допускає відоме спрощення того класу педагогічних явищ, які виступають предметом пізнання, не можуть бути тотожними об'єкту, аналогічними йому в усіх стосунках» [15, с. 32]. Будова моделі – це вираз ідейного змісту досліджуваного об'єкту. Модель є аналітичною або графічною будовою будь-якого процесу, це штучно створений об'єкт. Моделювання є дослідженням будь-яких явищ, процесів за допомогою побудови і вивчення їхніх моделей; застосування моделей для аналізу поведінки та характеристик реальних систем.

З погляду педагогіки, моделювання – це матеріальне або уявне наслідування реально наявної педагогічної системи через формування спеціальних аналогів (моделей), у яких реалізуються принципи організації та функціонування цієї системи [16]. У процесі моделювання потрібне відображення таких елементів:

- вимоги, що висуваються суспільством до якості професійної підготовки майбутнього фахівця;
- створення психолого-педагогічної основи для формування професійної компетентності;
- організація цілеспрямованого, структурованого процесу моделювання професійних освітніх ситуацій як засіб розвитку професійної компетентності студентів;
- основні критерії, показники рівня якості сформованості професійної компетентності у студентів [17].

Моделювання навчання дисциплінам з обліку та адміністрування у фаховій підготовці з використанням ЕОР створює оптимальні умови для розвитку професійної компетентності, оскільки створює можливості для відтворення й імітування подій, що відображають отримані знання під час практичної діяльності. Процес педагогічного моделювання вивчення обліку й адміністрування засобами ЕОР сприяє не лише розвитку вмінь пошуку розв'язків у різних економічних ситуаціях, а й дозволяє формувати професійну компетентність майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування. На основі правових освітніх ситуацій відбувається демонстрація невідповідності нового матеріалу раніше вивченому, активізуються різні погляди щодо такого питання, пояснюється «неможливість» вивчення економічної теорії без практичного застосування отриманих знань.

Формування моделі навчання передбачає комплексний підхід із застосуванням різних методів навчання. Моделювання – це побудова структури, що відображає реальний педагогічний процес або явище. Загалом процес моделювання складається з таких етапів: побудова моделі; оптимізація моделі; вибір моделі (ухвалення рішення). Під час побудови моделі формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці важливо враховувати зовнішні ресурси інформаційного освітнього середовища, до яких належать навчально-методичні, науково-методичні, інформаційні (ЕОР) й інші види забезпечення. Як внутрішні ресурси студента ми розглядаємо: навчальні вміння, мотивацію для вивчення обліку та адміністрування, навички роботи з ЕОР і пошуковими системами, особистісні якості.

У роботах А. Новікова запропоновано низку вимог, що висуваються на етапі побудови моделі:

- інгерентність – співвідношення розробленої моделі з освітнім середовищем, модель має застосовуватися під час навчання як природна складова частина;
- простота моделі – пріоритет істотних якостей або характеристик моделі, що робить її застосування найбільш оптимальним і результативним, що пов'язано з формалізацією в моделюванні;
- адекватність моделі – можливість з її допомогою досягти поставленої мети педагогічної діяльності, відповідно до поставлених завдань [17].

Під час побудови моделі формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці здійснюється можливість: створення особистісного ЕОР; дослідження правових питань за допомогою додаткової інформації; фіксації уваги студентів на складних економічних моментах, що вимагають додаткового опрацювання; визначення позитивних і негативних результатів в розумінні, оцінюванні та вирішенні економічної ситуації за допомогою засобів ЕОР. Модель формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці (рис. 2) містить такі компоненти: цільовий, змістовний, процесуальний, критерійно-оцінний і результативний.

Цільовий компонент спонукає студента до отримання знань, до розвитку у нього пізнавальної та творчої активності. У процесі викладання дисциплін з обліку й адміністрування у викладача виникають проблеми з недостатнім рівнем мотивації. Причиною цього є складна ситуація в суспільстві: зубожіння населення, безробіття, зневіра в законність, нехтування культурними та духовними цінностями, що підтверджується 79% відповідей респондентів (студенти та викладачі дисциплін з обліку й адміністрування) під час експериментального дослідження.

Змістовний компонент враховує збільшення практичної значущості дисциплін, що вивчаються, виявлення важливих ознак явищ, що вивчаються, в основі яких лежить економічна практика, представлена різними економічними інтернет-порталами.

Процесуальний компонент є сукупністю методичного забезпечення матеріалу (види та способи роботи з ЕОР, що підвищують якість знань, умінь студента), який вивчається. Студенти зазначили, що спочатку інтерес до вивчення економічних дисциплін спостерігався лише у 18% студентів, на момент завершення експерименту 89% студентів підтвердили значущість вивчення дисциплін з обліку й адміністрування. Це зумовлено тим, що, використовуючи ЕОР у процесі вивчення дисциплін з обліку й адміністрування, через практичний матеріал під час аудиторного заняття та під час виконання самостійної роботи студенти визначили важливість знання економічних норм.

Рисунок 2 – Модель формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці

Результативний компонент визначається реальними показниками результатів навчання із застосуванням інноваційних технологій.

Моделювання в освітньому процесі визначає два аспекти: моделювання того змісту, який має бути вивчений студентом, та методи пізнання, які він має опанувати; моделювання – це навчальна дія і засіб, без якого неможливе повноцінне навчання. Така модель професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці визначає оптимальні умови для її розвитку, оскільки здійснюється відтворення, імітація подій, що демонструють рівень економічних знань й умінь пошуку розв'язків професійних завдань засобами ЕОР.

У процесі вивчення обліку й адміністрування формується та розвивається ресурсне середовище для моделювання, у якому закумуляовані засоби моделювання та різні економічні освітні ситуації, а також реалізуються умови для віртуальної взаємодії різних суб'єктів. При використанні ЕОР під час проведення заняття важливо зазначити, що комп'ютерні технології є допоміжним елементом у навчанні «... на занятті технічні засоби мають застосовуватися лише в тому випадку, якщо вони не підміняють викладача, а допомагають йому» [18, с. 75]. Практично кожен з наявних у викладача технічних засобів навчання за правильного їхнього використання дозволяє інтенсифікувати навчальний процес. Формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці реалізується шляхом активної участі студентів на практичному занятті, інформаційного обміну, науково-дослідних робіт.

Під час здійснення наукового пошуку та виконання завдань до практичних і науково-дослідних робіт у студентів відбувається рефлексія та вивчення понятійно-категоріального апарату за темою цих досліджень, ознайомлення з додатковими матеріалами за посиланнями на ці терміни [19, с. 17–24]. Застосування ЕОР у системі викладання дисциплін з обліку й адміністрування видозмінює природу мислення, а, відповідно, і зміст процесу освіти. Використовуючи ЕОР, викладач трансформує способи подання інформації та розв'язання сприйняття проблеми.

Нами розроблена модель формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці, яка реалізує процес пізнавальної діяльності студентів, що забезпечує не лише набуття певного рівня знань, а й дає потрібний розвивальний ефект та сприяє загальнокультурному розвитку студентів і формуванню їхньої економічної культури. Викладання дисциплін з обліку й адміністрування є дидактичним раціональним навчанням економічних дисциплінам із застосуванням ЕОР, які відіграють роль помічника викладача в організації пізнавальної діяльності студентів, реалізації відкритої освіти й особистісної спрямованості, що робить процес навчання інформаційнонаповненим і доступним.

Під час дослідження нами було реалізовано:

- предметне моделювання: зображення об'єктів, процесів, характерних ознак явищ; робота з економічними документами;
- інформаційно-комп'ютерне моделювання: пошук інформації в професійно-орієнтованих базах даних; он-лайн-спілкування; мережева комунікація; інформаційний і науковий обмін; написання коментарів до висунутих гіпотез; розгляд економічних прецедентів; формування інформаційних моделей освітніх ситуацій;
- ігрове моделювання: реалізація у формі гри реальної ситуації інтеріоризація економічної інформації.

Використання під час вивчення дисципліни технологічного підходу разом з особистісно-орієнтованим, аксіологічним, системним підходами спричиняє необхідність удосконалення принципу роботи в процесі вивчення дисциплін з обліку й адміністрування, у частині: структури і змісту, форм контролю і визначення рівня якості засвоєння навчального матеріалу, системи діяльності «студент–викладач» у навчально-виховному процесі, заснованому на співпраці та взаємодії, реалізації спільної діяльності. Розроблення моделі формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці під час вивчення дисциплін з обліку й адміністрування полягає у взаємозв'язку елементів, доцільно сполучених у структурі освітнього процесу економічного ВНЗ:

- визначення особливостей фахової економічної діяльності в сучасних умовах;
- розроблення системи вимог до сучасного фахівця на основі розвитку інформаційного змісту майбутньої професійної діяльності;
- розроблення методичної системи формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці, з погляду досягнення необхідного рівня сформованості професійних знань, умінь і навичок;

– діагностика результативності сформованості професійної компетентності студентів.

Під час дослідження визначено складові системи знань і вмінь, а також системи фахових якостей, які є в основі формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці. Студенти мають:

знати: інформаційні технології; основні завдання і напрямки політики у сфері державного управління; сутність і функції обліку й адміністрування; види нормативних правових актів в Україні;

уміти: використовувати нормативні правові акти у своїй діяльності; планувати, контролювати, ефективно збирати інформацію, необхідну для ефективного ведення діяльності організації; працювати з нормативними актами органів виконавчої влади; орієнтуватися в українському законодавстві; пояснювати сферу застосування конкретних видів нормативних правових актів;

володіти: термінологією, довідково-пошуковими системами інтернет-ресурсів.

Моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці вимагає наявності таких педагогічних принципів: візуалізації, структурності, індивідуалізації, інтерактивності, варіативності, професійної мобільності, комплексності, прагматичності, проблемності тощо. Робота в аудиторії з доступом до ЕОР дає можливість викладачеві контролювати й оцінювати результати роботи студентів, а також коригувати, рекомендувати, вносити зміни в навчальний процес.

У системі методів навчання дисциплінам з обліку й адміністрування в спільній діяльності студента та викладача, спрямованій на досягнення педагогічних цілей, без ЕОР неможлива ефективна організація, активізація й контроль навчальної діяльності. Це стає можливим завдяки виокремленню окремих фрагментів, органічності застосування ЕОР під час навчальної діяльності на будь-якому етапі. Інноваційні технології активізують більш усвідомлене ставлення студентів щодо екзаменаційної сесії. Інтерактивна мережа дозволяє студентам самостійно визначати власний рівень знань. Систематично контролюючи себе, студент розуміє та самостійно оцінює рівень власної підготовки.

В інформаційному освітньому середовищі лекції можуть бути текстовими, звуковими, візуальними. Вони представлені в реальному часі та в записі (офф-лайн), фронтально й індивідуально. Інтернет-відеоконференції можуть використовуватися для індивідуального варіанту проведення лекційного заняття, а за наявності проєкційної техніки – для передавання зображення водночас на монітор комп'ютера, екран в аудиторії та для фронтального варіанту, коли студентам надається можливість колективно бути присутніми на віртуальній лекції, що проводиться в реальному часі.

Завдання освітнього процесу полягає у формуванні інформобільності, що визначається як здатність активно відображати дію. «Чим більше різноманітних сигнальних дій, які система (студент) може перетворювати на реальні сигнали, тим більше її інформобільність, тобто тим вище у студентів здатність до декодування різноманітної інформації, тим вище рівень інформобільності, тобто активного сприйняття та засвоєння інформації» [20, с. 69]. За постійного супроводу навчання ЕОР важлива є роль викладача, оскільки існує необхідність постійної підтримки цього процесу з його боку [21].

Реалізація інтерактивної взаємодії між студентами та викладачами дає можливість спільно здійснювати навчально-пізнавальну, дослідницьку та творчу діяльність в процесі вивчення дисциплін, досягаючи під час цього значних результатів, оскільки завдяки мотивації інтересу до предмета підвищується рівень знань. ЕОР дають можливість вивчення навчального матеріалу студентам у різних формах, видах і організації керованого навчального процесу як індивідуального, так й у складі навчальних груп.

Висновки

Важливою умовою процесу формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці є те, що ЕОР буде оптимальним засобом, якщо він є невід'ємним компонентом інформаційного освітнього середовища економічного ВНЗ. Процес формування професійної компетентності відображає декілька цілей: набуття широкого спектра знань з фахових дисциплін з обліку й адміністрування; здатність практичного застосування отриманих знань і умінь як у професійній діяльності, так і в повсякденному житті; вивчення сучасних інформаційно-комунікаційних методів і засобів навчання.

Визначено структурні компоненти професійної компетентності студентів економічного ВНЗ: когнітивний (знання економічних ЕОР, потрібних для якісного здійснення професійної діяльності),

діяльнісний (уміння аналізувати й узагальнювати інформацію, отриману засобами ЕОР, і застосовувати її на практиці) й аксіологічний (ціннісне відношення до роботи з професійними ЕОР).

Розроблена модель дозволяє реалізувати оптимальні умови при формуванні професійної компетентності майбутніх спеціалістів з обліку та адміністрування у фаховій підготовці засобами ЕОР, оскільки здійснюється відтворення, імітація подій, що демонструють рівень професійних знань і вмінь пошуку розв'язання засобами ЕОР. Визначений її компонентний склад, що містить цільовий, структурно-змістовний, процесуальний, критеріально-оцінний і результативний компоненти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кобилянська І. М. Формування компетентності з безпеки життєдіяльності майбутніх спеціалістів фінансово-економічних спеціальностей / І. М. Кобилянська // Актуальні питання природничо-математичної освіти : зб. наук. праць. – Суми : ВВП «Мрія», 2014. – Вип. 3. – С. 155–162.
2. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Коziар М. М. ; за ред. Гуревича Р. С. – Львів, 2012. – 506 с.
3. Маркова А. К. Психологія професіоналізму / Маркова А. К. – М. : Класс, 1996. – 308 с.
4. Гуревич Р. Професійна компетентність майбутнього педагога: як її формувати? / Р. Гуревич, М. Кадемія // Вісник педагогічної майстерності. – 2012. – Вип. 10. – С. 66–70.
5. Кобилянський О. В. Теоретичні засади формування компетенцій з безпеки життєдіяльності у студентів економічних спеціальностей : монографія / Кобилянський О. В., Дембіцька С. В., Кобилянська І. М. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 264 с.
6. Ахayan А. А. Виртуальный педагогический вуз. Теория становления / Ахayan А. А. – СПб. : Изд-во «Корифей», 2001. – 172 с.
7. Абалуев Р. Н. Интернет-технологии в образовании: учебно-методическое пособие / [Абдулаев Р. Н., Астафьева Н. Е., Баскакова Н. И., Бойко Е. Ю.]. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та., 2002. – 136 с.
8. Хуторской А. В. Ключевые компетенции и образовательные стандарты / [Электронный ресурс] / А. В. Хуторской // Отделение философии образования и теоретической педагогики РАО, Центр «Эйдос». – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/news/compet.htm>.
9. Андреев А. А. Технологии информационного общества / А. А. Андреев, Ю. Б. Рубин // Интернет и современное общество: труды V Всероссийской объединенной конференции. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2002. – С. 152–156.
10. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01 жовт. 2012 р. № 1060 / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
11. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія / За ред. Сисоєвої С. О. – К. : ВПОЛ, 2001. – 502 с.
12. Ладыженская Н. В. Интернет: гуманитарные аспекты обучения общению / Н. В. Ладыженская // Информатика и образование. – 2006. – № 7. – С. 9–15.
13. Валева Ю. И. Телекоммуникационные технологии как средства научных исследований : учеб. пособие / Валева Ю. И., Сликишная И. В., Шемет А. Н. – Новокузнецк : Изд-во КузГПА, 2004. – 140 с.
14. Белоновская И. Д. Моделирование проблемных ситуаций как средство формирования прогностических умений будущего юриста : монографія / И. Д. Белоновская, Е. О. Филиппова. – Оренбург : ООО ИПК «Университет», 2012. – 192 с.
15. Вовси-Тиллье Л. А. Модульно-компетентностная технология / Л. А. Вовси-Тиллье // Среднее профессиональное образование. – 2011. – № 3. – С. 30–35.
16. Турен А. Возвращение человека действующего. Очерк социологии / А. Турен. – М. : Научный мир, 2004. – 204 с.
17. Новиков А. М. Образовательный проект (методология образовательной деятельности) / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М. : Эгвес, 2004. – 120 с.
18. Карамышева Т. В. Изучение иностранных языков с помощью компьютера. В вопросах и ответах / Карамышева Т. В. – СПб. : Союз, 2001. – 192 с.
19. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Селевко Г. К. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
20. Dudeney G. How to teach with Technology / G. Dudeney, N. Hokly. – Essex : Pearson Education Limited, 2007. – 192 p.
21. Ляшенко Б. М. Навчання та наукова діяльність студентів: пошук і метапошук інформації у мережі Інтернет / Б. М. Ляшенко, О. С. Сверчевська // Проблеми освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції. – К. : КИМ, 2009. – С. 506–514.

REFERENCES

1. Kobylianska I. M. Formuvannya kompetentnosti z bezpeky zhyttiediialnosti maibutnikh spetsialistiv finansovo-ekonomichnykh spetsialnostei / I. M. Kobylianska // Aktualni pytannia pryrodnycho-matematychnoi osvity : zb. nauk. prats. – Sumy : VVP «Mriia», 2014. – Vyp. 3. – S. 155–162.
2. Hurevych R. S. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v profesiinii osviti / Hurevych R. S., Kademiia M. Iu., Koziar M. M. ; za red. Hurevycha R. S. – Lviv, 2012. – 506 s.
3. Markova A. K. Psihologiya professionalizma / Markova A. K. – M. : Klass, 1996. – 308 s.

4. Hurevych R. Profesiina kompetentnist maibutnoho pedahoha: yak yii formuvaty? / R. Hurevych, M. Kademiia // Vytoky pedahohichnoi maisternosti. – 2012. – Vyp. 10. – S. 66–70.
5. Kobylanskiy O. V. Teoretychni zasady formuvannya kompetentsii z bezpeky zhyttiediialnosti u studentiv ekonomichnykh spetsialnosti : monohrafiya / Kobylanskiy O. V., Dembitska S. V., Kobylanska I. M. – Vinnytsia : VNTU, 2014. – 264 s.
6. Ahayan A. A. Virtualnyiy pedagogicheskiy vuz. Teoriya stanovleniya / Ahayan A. A. – SPb. : Izd-vo «Korifej», 2001. – 172 s.
7. Abaluev R. N. Internet-tehnologii v obrazovanii: uchebno-metodicheskoe posobie / [Abdulaev R. N., Astafeva N. E., Baskakova N. I., Boyko E. Yu.]. – Tambov : Izd-vo Tamb. gos. tehn. un-ta., 2002. – 136 s.
8. Hutorskoy A. V. Klyucheveye kompetentsii i obrazovatelnye standarty / [Elektronnyiy resurs] / A. V. Hutorskoy // Otdelenie filosofii obrazovaniya i teoreticheskoy pedagogiki RAO, Tsentr «Eydos». – Rezhim dostupa : <http://www.eidos.ru/news/compet.htm>.
9. Andreev A. A. Tehnologii informatsionnogo obschestva / A. A. Andreev, Yu. B. Rubin // Internet i sovremennoe obschestvo: trudy V Vserossiyskoy ob'edinennoy konferentsii. – SPb. : Izd-vo S.-Peterb. un-ta, 2002. – S. 152–156.
10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro elektronni osviti resursy [Elektronnyi resurs] : nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy vid 01 zhovt. 2012 r. № 1060 / Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
11. Pedahohichni tekhnologii u neperervnii profesiinii osviti : monohrafiya / Za red. Sysioievoi S. O. – K. : VIPOL, 2001. – 502 s.
12. Ladyzhenskaya N. V. Internet: gumanitarnye aspekty obucheniya obscheniyu / N. V. Ladyzhenskaya // Informatika i obrazovanie. – 2006. – # 7. – S. 9–15.
13. Valeeva Yu. I. Telekommunikatsionnye tehnologii kak sredstva nauchnykh issledovaniy : ucheb. posobie / Valeeva Yu. I., Slikishnaya I. V., Shemet A. N. – Novokuznetsk : Izd-vo KuzGPA, 2004. – 140 s.
14. Belonovskaya I. D. Modelirovanie problemnykh situatsiy kak sredstvo formirovaniya prognosticheskikh umeniy budushchego yurista : monografiya / I. D. Belonovskaya, E. O. Filippova. – Orenburg : OOO IPK «Universitet», 2012. – 192 s.
15. Vovsi-Tille L. A. Modulno-kompetentnostnaya tehnologiya / L. A. Vovsi-Tille // Srednee professionalnoe obrazovanie. – 2011. – № 3. – S. 30–35.
16. Turen A. Vozvraschenie cheloveka deystvuyushchego. Ocherk sotsiologii / A. Turen. – M. : Nauchnyy mir, 2004. – 204 s.
17. Novikov A. M. Obrazovatelnyy proekt (metodologiya obrazovatelnoy deyatelnosti) / A. M. Novikov, D. A. Novikov. – M. : Egves, 2004. – 120 s.
18. Karamyisheva T. V. Izuchenie inostrannykh yazykov s pomoschyu kompyutera. V voprosah i otvetah / Karamyisheva T. V. – SPb. : Soyuz, 2001. – 192 s.
19. Selevko G. K. Sovremennyye obrazovatelnye tehnologii : ucheb. posobie / Selevko G. K. – M. : Narodnoe obrazovanie, 1998. – 256 s.
20. Dudeney G. How to teach with Technology / G. Dudeney, N. Hokly. – Essex : Pearson Education Limited, 2007. – 192 p.
21. Liashenko B. M. Navchannia ta naukova diialnist studentiv: poshuk i metaposhuk informatsii u merezhi Internet / B. M. Liashenko, O. S. Sverchevska // Problemy osvity u Polshchi ta v Ukraini v konteksti protsesiv hlobalizatsii ta yevrointehratsii. – K. : KIM, 2009. – S. 506–514.

Н. А. Васаженко¹

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ОБЛІКУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В КОНТЕКСТІ КОМПЕТЕНТНІСТНОГО ПІДХОДУ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ

¹Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету

Структурна реформа національної системи вищої освіти спрямована на забезпечення мобільності, працевлаштування і конкурентоздатності фахівців з вищою освітою, реалізацію ідей Болонського процесу. Традиційні форми професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей, які будуть працювати за умов нестабільності зовнішнього середовища на підприємствах і в організаціях з нестабільним внутрішнім середовищем, недостатньо відповідають сучасним вимогам суспільства.

У таких умовах вагоме місце під час підготовки фахівця, здатного розв'язувати складні професійні завдання, має вивчення фахових дисциплін з використанням електронних освітніх ресурсів. Під час формування професійної компетентності потрібно враховувати особливий аспект підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей, у яких необхідно сформувати культуру безпеки, ризик-орієнтоване мислення та здатність до розв'язання професійних завдань в умовах ринкової економіки та притаманної їй нестабільності внутрішнього (організацій) та зовнішнього середовища функціонування.

Ключові слова: компетентність, професійна підготовка, фахівці економічних спеціальностей, електронні освітні ресурси.

Васаженко Наталія Олексіївна – e-mail: ntl_apriori@yahoo.com,
викладач кафедри фундаментальних та гуманітарних дисциплін.

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету, Вінниця

N. O. Vasazhenko¹

TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS FROM ACCOUNTING AND ADMINISTRATION IN THE COMPETENCY APPROACH USING ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES

¹Vinnitsia Educational Institute of Economy
Ternopil National Economic University

Structural reform of the national higher education system aimed at ensuring mobility, employability and competitiveness of higher education experts, the implementation of the ideas of the Bologna process. Traditional forms of professional training of future specialists in economy that will work in conditions of instability of the environment in enterprises and organizations of the unstable internal environment, does not fully meet the current requirements of society.

Under such circumstances the study of professional disciplines using electronic educational resources has set a leading role in the training of specialists capable of solving complex professional tasks. In the process of formation of professional competence there must be taken into account the personal aspect of the training of future specialists in economy, who have the necessary to form their safety culture, risk-oriented thinking and ability to solve professional tasks in a market economy and the inherent instability of the internal (organization) and the functioning of the environment.

Keywords: competence, training, specialists in economy, electronic educational resources.

Vasazhenko Natalia O. – e-mail: ntl_apriori@yahoo.com,

Lecturer of the Chair of Fundamental Sciences and Humanities.

Vinnitsia Educational Institute of Economy of Ternopil National Economic University, Ukraine, Vinnitsia

Н. А. Васаженко¹

ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО УЧЕТУ И АДМИНИСТРИРОВА- НИЮ В КОНТЕКСТЕ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ЭЛЕКТРОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ

¹Винницкий учебно-научный институт экономики
Тернопольского национального экономического университета

Структурная реформа национальной системы высшего образования направлена на обеспечение мобильности, трудоустройства и конкурентоспособности специалистов с высшим образованием, реализацию идей Болонского процесса. Традиционные формы профессиональной подготовки будущих специалистов экономических специальностей, которые будут работать в условиях нестабильности внешней среды на предприятиях и в организациях с нестабильным внутренней средой, не в полной мере соответствуют современным требованиям общества.

В таких условиях ведущее место при подготовке специалиста, способного решать сложные профессиональные задачи, занимает изучение профессиональных дисциплин с использованием электронных образовательных ресурсов. В процессе формирования профессиональной компетентности нужно учитывать личностный аспект подготовки будущих специалистов экономических специальностей, у которых необходимо сформировать культуру безопасности, риск-ориентированное мышление и способность к решению профессиональных задач в условиях рыночной экономики и присущей ей нестабильности внутренней (организации) и внешней сред функционирования.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная подготовка, специалисты экономических специальностей, электронные образовательные ресурсы.

Васаженко Наталья Алексеевна – e-mail: ntl_apriori@yahoo.com,

преподаватель кафедры фундаментальных и гуманитарных дисциплин.

Винницкий учебно-научный институт экономики Тернопольского национального экономического университета, Винница